

Враховуючи ці аспекти, психологічна підтримка та підхід до творчих особистостей у стресових ситуаціях війни повинні бути індивідуалізованими та контекстуалізованими, враховуючи унікальні потреби та ресурси кожної особистості. Крім того, важливо забезпечити доступ до необхідних ресурсів та фахівців для підтримки творчих особистостей у їхньому процесі психологічного зцілення та відновлення у період війни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Моляко В. О. Рекреационный вектор в системе поддержания психологической безопасности творческой личности. «Наука і освіта», № 9, 2016, С.5-9. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2016/9_2016/3.pdf
2. Моляко В. О. Психологія творчості – нова парадигма дослідження конструктивної діяльності людини. *Практична психологія та соціальна робота*. 2004. №8. С.1-4.
3. Завгородня О. В. Проблема психологічного здоров'я: теоретичні та прикладні аспекти. *Психологія і суспільство*. 2007. №3. С. 124-137. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/30239>

Токарєва Л. Д.,

молодший науковий співробітник

лабораторії психології дошкільника

Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

РЕСУРС СІМ'Ї ЯК СТРАТЕГІЧНА ЛІНІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сім'я завжди була і залишається головним осередком, де відбувається інтенсивне формування дитини дошкільного віку, становлення її творчої особистості, розвиваються її творчі задатки, нахили, здібності, формуються різні можливості для успішного оволодіння дитиною специфічно дитячих видів діяльності: малювання, аплікація, конструювання тощо. (Гільбух Ю. З., Котирло В. К., Кулачківська С. Є., Кульчицька О. І., Ладивір С. О., Моляко В. О., Тищенко С. П., Чорна Л. Г. та ін.). Дані науковці доводять, що творчість - це норма дитячого розвитку. І вона може проявитись або так і за-

лишитись у прихованому вигляді - це цілком буде залежати від виховних і ресурсних дій батьків і дорослих. Загалом, творчість – є нормальним та постійним супутником дитячого розвитку. І, кожна дитина наділена цим величезним запасом творчої енергії, і бажано вчасно дорослому її помітити і допомогти дитині проявити її та розвинути.

Творчі здібності дитини, доводять науковці, знаходять свій розвиток, якщо ресурсний стан сім'ї відповідає певним вимогам: в сім'ї, в родинному колі створені сприятливі умови, особливий психологічний клімат, який може стати умовою розвитку творчої складової дитини дошкільника. Разом з тим, вказують на те, що якщо немає належних зовнішніх умов і стимулів, потенційні можливості дитини швидко втрачаються і може відбуватись згасання творчих можливостей. І, найважливіше, що без допомоги дорослого, без ресурсних можливостей сім'ї дитина творити не може, лише в спільній діяльності з ними.

Враховуючи, що ведучою для дошкільного віку є ігрова діяльність, гра – це навчання, це пізнання творчості. І саме через гру в дошкільному віці можна розвивати, навчати, коригувати виховувати творчу складову її особистості. Саме через гру дитина знайомиться зі світом предметів та іграшок. За допомогою дорослого, сімейних цінностей родини, цей незнайомий простір іграшок «оживає» і стає для неї матеріалом для активного вивчення, маніпулювання, конструювання, реконструювання та винахідництва. І, взагалі, вміло організована в колі сім'ї гра стає плацдармом буйної дитячої фантазії і уяви.

У ресурсному плані завдання дорослого – створити умови для виникнення гри, для виникнення творчої гри, зробити разом дітьми її захопливою, насиченою діями, і головне - особливу увагу надавши розвитку уяви та фантазії.

Сюжетно-рольова гра якраз і є тією провідною діяльністю, дякуючи якій дитина навчається всьому – «проходить школу життя». Відображення дитиною життя дорослих у сюжетно-рольовій грі дає змогу дитині «прожити» і побудувати різні соціальні ролі, небачені, нечувані, казкові ролі, усвідомити

внутрішні зв'язки між ними, опанувати рольову поведінку, вигадуючи при цьому щось нове, проявляючи свою творчість.

Звісна річ, для успішного формування у дошкільників якостей творчої особистості варто їм надавати максимум можливостей для випробовування себе в творчості, причому починати треба з найпростіших завдань. Так от, наприклад, в сюжетно – рольових іграх, улюблених іграх дошкільника, дитина вчиться діяти з заступниками предметів – вона дає заступнику нову ігрову назву і діє з ним у відповідності з назвою. (замість машини, дитина використовує стільчик і їде у справах...). Предмет-заступник стає опорою для мислення. На основі дій з предметами-заступниками дитина вчиться мислити про реальний предмет. Поступово ігрові дії з предметами скорочуються, дитина навчається мислити про предмети і діяти з ними в розумовому плані. Таким чином, її творча гра сприяє тому, що дитина поступово переходить до мислення в плані уявлень.

Важливо зазначити, що в іграх мозок дитини тренує здібності – створює нові ідеї, об'єкти, конструкції, продукти, які удосконалюють вже досягнуте, реконструюють його або контролюють щось принципово нове. У творчості кожна дитина дошкільного віку, має змогу певною мірою втілити у життя свої знання, уміння і здібності. Вирішуючи і розв'язуючи різні творчі завдання шукаючи разом з дитиною нестандартні способи їх вирішення, у дітей виробляється вміння критично ставитися до звичайного, виробляється навичка дискутувати, придумувати нове.

У своєму дослідженні ми виділили дві кардинально протилежні групи сімей, ресурсні і недостатньо ресурсні, які різняться у: поглядах на виховання дитини; формах домашніх завдань, занять та проведенні домашнього дозвілля; особливих умовах, створених спеціально для дитини (емоційний комфорт); методах заохочення, їх вправності та поведінки; способах залучення та стимулювання активності дитини (пізнавальної та творчої); наданні самостійності; схваленні ініціативності, рішучості, відповідальності тощо; системі

урахувань творчих досягнень та їх ілюстративного рекламування в умовах сім'ї та поза нею тощо.

Дійсно, дорослі із ресурсних сімей, спостерігаючи за першими творчими імпульсами проявленими дитиною дошкільного віку, ставали дійсними помічниками, провідниками у відкритті цього великого всесвіту. Спираючись на задатки самої дитини, створивши умови для розкриття її потенційних можливостей, розширивши сферу діяльності дитини, збагативши її новими вміннями, спрямувавши її на самостійний пошук, заохочували її дитячу творчість, її фантазії її «примхи», допомагали дитині в підтримці і застосуванні її шалених витворів та її нестандартних рішень.

Крім того, важливо звернути увагу на особливу, творчу складову, ресурсних особливостей сімей, та сімейних стосунків батьків першої групи, які були сповнені особливим позитивним емоційним настроєм, сприятливою атмосферою, змістовністю взаємин. В арсеналі цієї групи батьків були творчі, нестандартні підходи до різних життєвих ситуацій: узгодженість, налаштованість на спільну працю і на будь-яку діяльність, узгодженість в думках і оцінках, прагнення до новизни. Життєвий і ігровий простір в ресурсній сім'ї дозволяв і передбачав і дитячий куточок, обладнане «Чарівне місце», де завжди в достатку (пластилін, кінетичний пісок, пластична глина, природний матеріал, олівці, фломастери, паперові аркуші, розмальовки тощо), і дитяча бібліотека, займали певне місце дитячі ігри та іграшки, різні матеріали для конструкторських ігор та розваг.

В таких ресурсних сім'ях шанується спільна участь в будь – яких справах і іграх. Саме, спільна радість у грі, на їх думку, давала можливість скоріше знайти загальну мову з дітьми, разом з ними проходити, розуміти і вивчати їх мову - мову фантазії і гри. І як важливо, аби ресурсний стан сім'ї справцьовував і вирішував задачу батьків у розвитку активності дитини: заохочувати до самостійності, до видумки, до кмітливості, надавати належну увагу різного плану занять, будь – то з фізичних вправ, посильної праці, створюю-

чи для цього особливий психологічний клімат, забезпечуючи дитину сприятливим емоційним комфортом.

Але, пропонуючи шляхи покращення творчих можливостей дошкільника, сформованості її творчої ігрової діяльності, слід розуміти, що важливою передумовою виникнення гри і її творчим наповненням є наявність у дітей яскравих та різноманітних вражень життєвого досвіду й знань, саме від чого буде залежати різноманітність ігрових тем та сюжетів, джерелом яких, як раз є організовані дорослими читання літератури, спільний перегляд передач, екскурсії, подорожі, бесіди, спостереження, театральні вистави, музеї, екскурсії дають поглиблений і розширений зміст дитячій уяві.

Для того щоб покращувалась і розвивалась творча гра, важливим ресурсом повинно стати - створення предметно – ігрового середовища, як засобу, як умови, як опори самої гри, в якому б дитина могла вступати у взаємини з однолітками та батьками, які надихають також на певні творчі імпульси. А цьому, як раз сприяють індивідуальні і колективні продуктивні види діяльності: аплікація, малювання, конструювання, ліплення тощо. Правильно організоване предметно ігрове середовище дозволить кожній дитині винайти своє творче «колесо життя», знайти заняття по душі, повірити в свої сили і здібності, навчитись взаємодіяти з педагогами і однолітками.

Ресурси сім'ї безмежні...Важливо не забувати, що ми навчаємо своїм прикладом, поведінкою і досягнутими результатами. І якщо батьки самі нічим не цікавляться, нічому не навчаються, не читають, не здобувають нових знань, а значить не розвиваються, навряд чи дитина буде творчою і щасливою, а тому ресурси сім'ї, ефективність зусиль дорослих буде залежати насамперед від їх вчинків, поведінки, всього способу життя.

Головне – супроводити малюка у відкритті цього цікавого й безмежного світу, йдучи поряд з ним, запалюючи вогники творчості в її душі.